

*Тогобицька В.Д. – докторант Навчально-науково-виробничого центру
Національного університету цивільного захисту України.*

*Tohobytska V.D. – doctoral student of Training Research and Production Center of
the National university of civil defence of Ukraine.*

**ОКРЕМІ ПИТАННЯ ДЕРЖАВНОГО УПРАВЛІННЯ СОЦІАЛЬНО-
ЕКОНОМІЧНИХ РИЗИКІВ В УМОВАХ ДІДЖИТАЛІЗАЦІЇ:
ПАРАДИГМА РИЗИКІВ ТА СТРАТЕГІЙ**

**INDIVIDUAL ISSUES OF PUBLIC GOVERNANCE OF SOCIO-ECONOMIC
RISKS IN THE CONDITIONS OF DIGITALIZATION: RISK PARADIGM
AND STRATEGIES**

Статтю присвячено дослідженню окремих питань державного управління соціально-економічних ризиків в умовах діджиталізації крізь парадигму ризиків та стратегій. На сучасному етапі світова економіка вступає в новий етап цифрового розвитку, який характеризується в тому числі активною трансформацією інститутів і механізмів державного управління. На превеликий жаль, у сучасних умовах українського державотворення, наша держава ще не входить в групу лідерів розвитку цифрової економіки. Однак уже зараз помітний і ряд позитивних тенденцій, та обсяг цифрової економіки в останні роки стійко зростає, зокрема, за результатами прийняття окремих законодавчих актів поставлені стратегічні завдання, які необхідно виконати уряду країни при реалізації національної програми по впровадженню останніх передових інноваційних технологій у суспільно-економічне життя, а також впровадження цифрових технологій і платформних рішень в сфері державного управління та надання державних послуг.

За результатами доктринального та комплексного дослідження зроблено висновок, що сучасні інститути державного управління трансформуються слідом за мінливим світом, відтак з одного боку, вимоги громадян до якості послуг постійно зростають, і вони хочуть взаємодіяти з державними органами саме за допомогою результатів діджиталізації та передових цифрових технологій, а з іншого – урядам необхідно скорочувати

адміністративні витрати і підвищувати ефективність реалізованих програм. Цифровізація, за даних умов, це досить дієвий механізм для вирішення подібних завдань. Створення сучасної цифрової системи державного управління дозволить в режимі онлайн відстежувати проблеми, які виникають та брати участь в їх вирішенні. У вітчизняній економіці цифрові підходи і технології в сфері державного управління знаходяться на етапі активного розвитку і осмислення практичного досвіду їх застосування. Проведене дослідження дозволяє зробити висновок, що організація єдиних цифрових інформаційних платформ, використання наскрізних цифрових технологій формує умови для досягнення нової якості державного управління на основі горизонтальної інтеграції та ефективної взаємодії державних органів управління. В цілому розвиток цифрових технологій створює базові передумови для переходу від моделі «сервісного управління» до моделі «об'єднаного уряду», більш відповідної глобальним викликам і ризикам розвитку економіки.

Ключові слова: державне управління, соціально-економічні ризики, діджиталізація, механізми державного управління, цифрова трансформація.

The article is devoted to the study of certain issues of public management of socio-economic risks in the context of digitalization through the paradigm of risks and strategies. At the present stage, the world economy is entering a new stage of digital development, which characterized by including the active transformation of institutions and mechanisms of public administration. Unfortunately, in the current conditions of Ukrainian state building, our country is not yet one of the leaders in the development of the digital economy. However, a number of positive trends are already noticeable, and the volume of the digital economy has been growing steadily in recent years. Life, as well as the introduction of digital technologies and platform solutions in the field of public administration and public services.

Based on the results of doctrinal and comprehensive research, it concluded that modern public administration institutions transformed after the changing world, so on the one hand, citizens' demands for service quality are constantly growing, and they want to interact with government agencies through digitalization and advanced digital technologies. On the other hand, governments need to reduce administrative costs and increase the efficiency of implemented programs. Digitization, under these conditions, is a very effective mechanism for solving such problems. The creation of a modern digital system of public administration will allow online tracking of problems that arise and participate in their solution. In the domestic economy, digital approaches and technologies in the field of public administration are at the stage of

active development and understanding of the practical experience of their application. The study allows us to conclude that the organization of unified digital information platforms, the use of end-to-end digital technologies creates the conditions for achieving a new quality of public administration based on horizontal integration and effective interaction of public authorities. In general, the development of digital technologies creates the basic preconditions for the transition from the model of "service management" to the model of "unified government", more in line with global challenges and risks of economic development.

Keywords: *public administration, socio-economic risks, digitalization, mechanisms of public administration, digital transformation.*

Постановка проблеми. На сучасному етапі світова економіка вступає в новий етап цифрового розвитку, який характеризується в тому числі активною трансформацією інститутів і механізмів державного управління. На превеликий жаль, у сучасних умовах українського державотворення, наша держава ще не входить в групу лідерів розвитку цифрової економіки. Однак уже зараз помітний і ряд позитивних тенденцій, та обсяг цифрової економіки в останні роки стійко зростає, зокрема, за результатами прийняття окремих законодавчих актів поставлені стратегічні завдання, які необхідно виконати уряду країни при реалізації національної програми по впровадженню останніх передових інноваційних технологій у суспільно-економічне життя, а також впровадження цифрових технологій і платформних рішень в сфері державного управління та надання державних послуг. Безсумнівно, використання нових електронних платформ і цифрових технологій створює передумови для трансформації функцій державного управління, розвитку інституційних форм, що дозволяють забезпечувати більш ефективну взаємодію між державними органами управління і суспільством. Однак успішна реалізація даної програми можлива тільки за умови досягнення консенсусу у визначенні стратегічних цілей, обраної суспільством моделі соціально-економічного розвитку, що базується на фундаментальному розумінні ролі, завдань і функцій держави, приватного бізнесу та суспільства. У зв'язку з цим концепція цифрової трансформації інститутів державного управління соціально-економічних ризиків в умовах діджиталізації крізь парадигму ризиків та стратегій вимагає осмислення і розробки нових базових положень.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Теоретико-прикладні аспекти дослідження державного управління соціально-економічних ризиків в умовах діджиталізації досить часто привертала увагу вітчизняних та закордонних

вчених, зокрема таких як Дж. Гелбрейт, М. Войнаренко, Л. Скоробогат, Л. Кіт, А. Шемет, І. Малик, О. Павлов, М. Стегней та інших. Водночас, зазначені вчені, як правило розглядали проблематику державного управління соціально-економічних ризиків в цілому, або лише окремі закономірності. Проблематика ж становлення державного управління соціально-економічних ризиків в умовах діджиталізації крізь парадигму ризиків та стратегій ще не отримала належного теоретико-прикладного обґрунтування та дослідження.

Внаслідок чого **метою** даної статті є наукове обґрунтування та дослідження проблематики державного управління соціально-економічних ризиків в умовах діджиталізації крізь парадигму ризиків та стратегій.

Виклад основного матеріалу. В даний час наукове обґрунтування і розробка підходів до цифрової трансформації інститутів державного управління базуються на вченні фундаментального розуміння сутності держави. В останні два десятиліття проблеми підвищення ефективності державного управління виступають найважливішим напрямком досліджень, результати яких визначають принципи формування нових моделей управління. В першу чергу, це парадигма, так званого нового державного управління, яка розглядає державу як систему сервісних функцій, відповідно, діяльність державних службовців зводиться до надання послуг, а також концепція «гідного управління», яка пропонує перехід від розуміння управління як виконання функцій до управління як мережі взаємозв'язків держави і громадян: громадяни беруть участь в прийнятті управлінських рішень, їх організації та об'єднання представлені в системі управління [1, с. 28]. Відповідно до принципів нового державного управління стимулюється розвиток ринкових засад всередині державного сектора, впроваджуються управлінські технології з приватного бізнесу. В результаті приватизації і делегування ряду державних повноважень ринкових структур відбувається скорочення масштабів державного управління, вводиться принцип платності державних послуг, а головне – відбувається перегляд зобов'язань держави і відмова від деяких з них, пов'язаних, перш за все, з соціально-економічними аспектами [2, с. 89].

Однак результати реформування системи державного управління на основі таких принципів досить неоднозначні. Так, імітація зарубіжного досвіду адміністративних реформ відбувалася в умовах існуючої практики приватизації влади чиновниками, використання тіньових комерційних схем прийняття рішень, що постало однією з причин виникнення дисфункцій державного апарату та зростання неефективності державного управління.

Варто зазначити, що в цілому реформування моделі державного

управління на основі синтезу ідей, принципів і підходів обох концепцій формує передумови і попит на активне використання інформаційно-комунікаційних технологій для підвищення ефективності інститутів партнерства і якості надаваних державних послуг. На нашу думку, трансформація інститутів державного управління не повинна розглядатися виключно як реформування інститутів і функцій управління на основі створення нових інформаційних платформ і електронних систем. Місія впровадження цифрових технологій в сферу державного управління полягає в істотному підвищенні його якості для забезпечення проривного економічного зростання країни. При цьому під якістю управління розуміється досягнення цілей у встановлені терміни з мінімальними витратами суспільних ресурсів на основі поєднання ефективності і демократичності, що забезпечують відповідність діяльності державних службовців ключовими цінностями державного управління.

Процес цифровізації системи державного управління в нашій країні веде свій початок із затвердження на законодавчому рівні окремих стратегічних концепцій розвитку інформаційного суспільства в контексті формування інформаційної держави та впровадження окремих чинників діджиталізації, що передбачає перехід до цифровізації функцій державного управління на основі: розвитку електронного уряду; підвищення якості державного управління за рахунок створення і впровадження сучасних інформаційних технологій; надання послуг на базі інформаційних технологій у ключових сферах суспільного та державного життя; підтримки регіональних проєктів у сфері інформаційних технологій [3, с. 202-203].

Слід зазначити, що найбільш авторитетним міжнародним показником, що оцінює рівень і якість розвитку електронного уряду, є Індекс розвитку електронного уряду Організації Об'єднаних Націй, який розробляється раз на два роки для країн-членів ООН та включає оцінку таких аспектів, як електронні послуги і сервіси, що надаються органами влади, інформаційно-комунікаційна інфраструктура та розвиток людського потенціалу. Формування електронного уряду в нашій країні стало можливим завдяки широкому розповсюдженню інформаційно-комунікаційних технологій в сфері надання державних послуг. У той же час одним із суттєвих бар'єрів для подальшого розвитку є відставання інституційних змін від технологічних, так, відсутня взаємодія між існуючими елементами інфраструктури електронного уряду, що в значній мірі є результатом перетворення управлінських процедур на базі наявних адміністративних регламентів, які зберігають ряд етапів традиційних паперових способів надання державних послуг.

На сучасному етапі впровадження цифрових технологій і платформних рішень в сферу державного управління пов'язано з високими ризиками для національної (економічної) безпеки, в тому числі, при реалізації програми реалізації цифрової економіки. При цьому, нові технології повинні реалізовуватись досить обережно, аби уособлювати виключно позитивний вплив, хоча досить часто їх впровадження призводить до впровадження нових технологій без урахування виникаючих ризиків, доцільності та результативності використання [4, с. 308]. Ця проблема потребує окремого глибокого аналізу, відзначимо лише, що нівелювання даних ризиків можливо тільки на базі власних фундаментальних і прикладних наукових розробок для досягнення технологічної незалежності.

Одним з ключових ризиків для розвитку цифрової економіки є відсутність достовірної та точної статистичної інформації про стан економіки і галузей народного господарства. За оцінкою експертів, без проведення загальної інвентаризації та оцінки національного багатства країни ми не дізнаємося реального стану справ [5, с. 222]. Слід особливо підкреслити, що в цифрову економіку різко зростають ризики матеріального і морального збитку від неправомірного використання інформації, а тому має бути забезпечений захист даних, особливо захист особистих даних громадян. Експерти попереджають про технологічні ризики, пов'язані з процесами стандартизації та поширенням інформації в масштабах країни, виникаючі проблеми кібербезпеки [6, с. 27-28]. У зв'язку з цим персональні дані громадян, наприклад, біометричні і дані фінансового характеру, вимагають особливої нормативної і технологічної сфери захисту. На сучасному етапі суттєвим бар'єром для розвитку окреслених індикаторів виступає відсутність повноцінної взаємодії між вже створеними елементами інфраструктури електронного управління на різних рівнях органів виконавчої влади, що вимагає модернізації державних інститутів як управлінських конструкцій. У нових умовах активного формування електронно-інформаційного середовища необхідне реформування інституційних форм і впровадження відповідних механізмів і інструментів управління (процесних, проєктних, контрактних) для реалізації поставлених стратегічних завдань. У числі основних ризиків і бар'єрів для розвитку цифрових технологій в сфері державного управління – відсутність необхідної законодавчої бази та недостатній рівень кваліфікації кадрів. Нові ризики і загрози, що виникають в результаті переходу на нові механізми управління, засновані на широкому впровадженні сучасних цифрових технологій, вимагають проведення фундаментальних комплексних

досліджень, спрямованих на виявлення і розробку виникаючих ризиків, вироблення механізмів їх хеджування. З високим ступенем визначеності можна стверджувати, що перехід до цифрової економіки вносить кардинальні зміни в сферу державного управління і систему відносин держави, суспільства і бізнесу.

Висновки. Таким чином, сучасні інститути державного управління трансформуються слідом за мінливим світом, відтак з одного боку, вимоги громадян до якості послуг постійно зростають, і вони хочуть взаємодіяти з державними органами саме за допомогою результатів діджиталізації та передових цифрових технологій, а з іншого – урядам необхідно скорочувати адміністративні витрати і підвищувати ефективність реалізованих програм. Цифровізація, за даних умов, це досить дієвий механізм для вирішення подібних завдань. Створення сучасної цифрової системи державного управління дозволить в режимі онлайн відстежувати проблеми, які виникають та брати участь в їх вирішенні. У вітчизняній економіці цифрові підходи і технології в сфері державного управління знаходяться на етапі активного розвитку і осмислення практичного досвіду їх застосування. Проведене дослідження дозволяє зробити висновок, що організація єдиних цифрових інформаційних платформ, використання наскрізних цифрових технологій формує умови для досягнення нової якості державного управління на основі горизонтальної інтеграції та ефективної взаємодії державних органів управління. В цілому розвиток цифрових технологій створює базові передумови для переходу від моделі «сервісного управління» до моделі «об'єднаного уряду», більш відповідної глобальним викликам і ризикам розвитку економіки.

Список використаних джерел

1. Соловійов В. Поняття і сутність правового регулювання державного управління України. *Університетські наукові записки*. 2007. № 3 (23). С. 27–33.
2. Орешин В. П. Государственное регулирование национальной экономики: учебное пособие. Москва : Юристъ, 1999. 272 с.
3. Музиченко А. Інвестиційна діяльність в Україні: навчальний посібник. Київ : Кондор, 2005. 406 с.
4. Ведунг Е. Оцінювання державної політики і програм: навч. посіб. Київ : Всеувиито, 2003. 350 с.
5. Райзберг Б. А. Государственное управление экономическими и социальными процессами. Москва : ИНФРА-М, 2006. 383 с.

6. Костецкий М. Р. Управління еколого-економічною безпекою: монографія. Рівне : Вид-во ППДМ, 2010. 114 с.

References.

1. Solovjov, V. "The concept and essence of legal regulation of public administration of Ukraine [Ponjattja i sutnist' pravovogo reguljuvannja derzhavnogo upravlinnja Ukraini] ". Universitets'ki naukovi zapiski. (3 (23)) (2007): 27–33.

2. Oreshin, V. P. State regulation of the national economy: a textbook [Gosudarstvennoe regulirovanie nacional'noj jekonomiki: uchebnoe posobie]. Moskva, 1999. Print.

3. Muzichenko A. Investment activity in Ukraine: a textbook [Investicijna dijal'nist' v Ukraini: navchal'nij posibnik]. Kyiv, 2005. Print.

4. Vedung, E. Evaluation of public policy and programs: textbook [Ocinjuvannja derzhavnoy politiki i program: navch. Posib]. Kyiv, 2003. Print.

5. Rajzberg, B. A. Public administration of economic and social processes [Gosudarstvennoe upravlenie jekonomicheskimi i social'nymi procesami]. Moskva, 2006. Print.

6. Kosteckij, M. R. Management of ecological and economic safety: a monograph [Upravlinnja ekologo-ekonomichnoju bezpekoju: monografija]. Rivne, 2010. Print.